

КАКО ЋЕ ИЗГЛЕДАТИ СВЕТ У НОВОЈ ГОДИНИ

ПРИМАТ СИЛЕ НАД

Пише Милош СТРУГАР

Проблем са предвиђањима будућих светских догађаја је у томе што су она увек одраз стратешког виђења садашњице и заснована на претпоставкама чија тачност може да се оцени тек ретроактивно. Постоји и субјективни фактор, који је одраз личних ставова и веровања, као и стратешких циљева и положаја држава из којих долазе аутори таквих анализа. Све ово заједно доводи у питање стварни значај тих прогноза и колико нам оне могу помоћи да боље разумемо опште трендове и припремимо се за наступајуће догађаје.

Из мноштва таквих предвиђања за 2018. годину издвајају се два, која долазе са различитих полова савремене светске политике. Једно је написао Роберт Мали (Robert Malley), председник Међународне кризне групе и бивши специјални помоћник председника Обаме. Аутори друге анализе су Андреј Кортунов, генерални директор Руског центра за међународне послове, и Иван Тимофејев, директор програма „Савремена држава“ у Валдаи клубу. Веродостојност њихових предвиђања утврдићемо тек на крају 2018. године, али је интересантно направити њихову компаративну анализу, утврдити у чему су сагласни, а у чему се разликују, јер нам то може помоћи да разумемо какве су перцепције, очекивања и будући приоритети САД и Русије. То је можда најкориснији резултат који се може извући из читања ових извештаја.

Песимизам и критике

Роберт Мали каже да ће главни глобални трендови бити све већа дифузија моћи у свету, милитаризација спољне политике, те смањивање простора и могућности за дипломатско и мултилатерално деловање. Он, наравно, посебну пажњу поклања положају и моћи

САД, сматра да ће се оне све више окретати себи и да ће се њихова способност да манипулишу и обликују светске догађаје смањивати. Слабљење америчког утицаја довести ће до дисперзије моћи ка истоку и југу, стварајући полицентрични свет, у коме ће оружани недржавни актери имати све већу улогу.

Мали сматра да ће се сукобљене стране у зонама конфликта све мање ослањати на дипломатију, а све више на употребу силе у тражењу решења. При томе неће презати од кршења међународног права и норми. Он објашњава да је то резултат реторике контратероризма која доминира како у теорији тако и у пракси спољне политике, што је омогућило владама појединих држава да прво прогласе своје оружане противнике за терористе, а затим да се према њима односе као према терористима, игноришући међународно хуманитарно

ПРАВОМ

право. Он такође сматра да су бројне војне интервенције Запада у последњих петнаестак година допринеле интензивирању употребе силе у решавању међународних проблема.

С друге стране, Мали каже да ће улога дипломатије, Уједињених нација и других међународних организација у спречавању и решавању конфликта бити све слабија у 2018. години. Односи између сталних чланова Савета безбедности, посебно неповерење и непријатељство између Русије и западних сила, које датира од војне интервенције у Либији 2011. године, практично су блокирале рад овог најважнијег светског форума

Крајем сваке године аналитичари међународних односа покушавају да предвиде глобалне трендове и идентификују кључне проблеме који могу изазвати конфликте у наступајућој години. С обзиром на велике неизвесности у свету, те да се свет очито налази на прекретници, крајем прошле године вероватно је било више таквих „анализа” него икада раније.

за очување међународног мира и безбедности. То је видљиво на скоро свим питањима која се налазе на дневном реду Савета безбедности.

Мали негативно оцењује одлуке председника Трамп да се САД повуку из међународних трговинских договора и из климатског споразума из Париза и да доведу у питање међународни договор о нуклеарном програму Ирана, сматрајући да ће се то веома негативно одразити на међународну сарадњу и мултилатерално решавање глобалних проблема. Наводи, међутим, да Трамп није једини лидер у свету који преферира билатералне аранжмане и ад хок савезе у односу на мултилатералну дипломатију и међудржавне институције.

Роберт Мали је направио и листу 10 најопаснијих конфликта у свету који могу довести до ратова и катастрофалних поремећаја у међународним односима у 2018. години. На првом месту је ситуација на Корејском полуострву.

Он сматра да администрација у Вашингтону својом политиком која има за циљ избегавање нуклеарног

рата, може парадоксално довести до ситуације да га изазове, и да су амерички захтеви за денуклеаризацију Северне Кореје нереални без озбиљног дипломатског ангажовања и спремности на реципрочне мере попуштања.

На листи најопаснијих конфликта нашли су се и ривалитет између Саудијске Арабије и Ирана, Рохиња криза у Мјанмару, Јемен, Авганистан, Сирија, Сахел, Демократска Република Конго, Украјина и Венецуела. Прогнозе Малија у вези са свим конфликтима са ове листе су веома песимистичне и његова предвиђања су да ће доћи до даљег погоршавања ситуације, ескалације старих и избијања нових оружаних сукоба.

На ивици конфликта

Кортунов и Тимофејев сагласни су у оцени да свет пролази кроз озбиљну трансформацију и да се дешавају дубоке структуралне промене у светском поретку. Они, међутим, сматрају да су главни фактори ових промена економски проблеми, унутрашње контрадикције и друштвена неједнакост, као и нове технолошке реалности, и стављају неповерење и недостатак сарадње на међународном плану као основни разлог нестабилности и проблема у свету. Сматрају да ће у 2018. години систем међународних односа бити у тој мери слаб и рањив да мања кризна и локализована дешавања могу да изазову масовни оружани сукоб чак и када таква намера не постоји. Они очекују и да ће генерално порастати ризик од избијања и ескалације оружаних сукоба.

Главно међународно питање којим се Кортунов и Тимофејев баве у својој анализи и предвиђањима су односи између Русије и Запада. Они очекују да ће се притисак на Русију појачати кроз војно и политичко застрашивање и спровођење све обухватнијих санкција, те да ће САД бити најагилнији и најутицајнији актер на том плану. Међутим,

предвиђају и да је мало вероватно да ће се односи између Русије и Запада погоршати до те мере да уђу у отворени конфликт.

Други проблем који по значају издвајају Кортунов и Тимофејев су изазови и опасности у сајбер простору. Они сматрају да ће напади на критичну инфраструктуру држава, крађе базе података и друге врсте сајбер криминала бити све вероватније у новој години. У недостатку отвореног дијалога и сарадње Русије и Запада на дигиталним питањима повећаће се опасност од избијања кризе у њиховим односима изазване малициозним акцијама трећих актера. Аналитичари такође предвиђају да ће 2018. година бити обележена јачањем информативног рата, дискриминацијом медија и поларизацијом информативног дискурса.

Индиректна последица даљег погоршавања у односима између САД и Русије биће смањене могућности за заједничку борбу против радикалног исламизма и међународног тероризма. Кортунов и Тимофејев предвиђају да ће екстремизам, радикализам и међународни тероризам остати једна од највећих претњи међународном миру. Сматрају да ће посебан проблем представљати повратак бораца тзв. Исламске државе (DAESH) у Русију и друге бивше Совјетске Републике, повећање активности терористичких групација у Централној Азији и на Северном Кавказу, те јачање тзв. Исламске државе у Авганистану.

Што се тиче регионалних конфликта, руски експерти такође у први план стављају ситуацију на Корејском полуострву и претње да дође до употребе силе у решавању овог проблема. Очекују да ће се погоршати ситуација у Јемену и да ће бити покушаја да се војним путем реши криза у Либији. Интересантно је да су они песимисти по питању мировног процеса за решавање кризе у Сирији, како због постојећих интерсиријских контрадикција, тако и због размимолажења између спољних актера, посебно између Русије и САД. Предвиђају, такође, да ће се ризици и спорови око Ју-

жнокинеског мора интензивирати у 2018. години и виде бројне ризике од погоршања ситуације у Донбасу и обнове сукоба између војске Украјине и оружаних формација Луганска и Доњеца.

Економска криза и неконвенционални сукоби

Из ове компаративне анализе уочљиве су разлике у листи приоритета и значају који се придаје одређеним питањима и проблемима, као и разлике у мишљењу о томе шта су основни узроци и корени глобалних проблема. Посебно пада у очи што обе анализе и предвиђања, иако полазе од различитих претпоставки и стратешког виђења садашњице, деле веома песимистичну визију света у 2018. години, не виде могућност позитивног помака ни на једном од кључних међународних питања и кризних жаришта, и очекују даље погоршање у међународним односима и бројне опасности од оружаних сукоба.

Иако су сва предвиђања, посебно она о будућим догађајима и кретањима у свету, незахвална за сваког аналитичара међународних односа, тешко је одупрети се изазову од давања прогноза. За разлику од Малија, Кортунова и Тимофејева, наша анализа у први план ставила би опасности и ризике на економском и финансијском плану, посебно од финансијског и трговинског рата између САД и Кине, гомилања унутрашњих и спољних дугова, рата валута, и све чешће унилатералне употребе економских и финансијских санкција и њихове екстериторијалне примене од појединих земаља, првенствено САД. То може довести до дезинтеграције међународног, економског и финансијског система, па 2018. година може бити обележена новом светском економском кризом и великом депресијом.

На другом месту биле би промене које у себи носи четврта индустријска револуција. Она брише границе између физичке, биолошке и дигиталне сфере живота, и суштински мења концепт националне и међународне безбедности. Оружани сукоби ће бити више хибридног карактера и представљати комбинацију традиционалних војних техника и нових начина ратовања који су раније били својствени само недржавним актерима. Информативна и дигитална револуција, сајбер ратовање, употреба друштвених мрежа, развој вештачке интелигенције и роботике, мењају природу и утичу на вероватноћу избијања конфликта. Биће све теже направити разлику између рата и мира, разлучити ко је борац и учесник у оружаним сукобима, а ко није, шта представља насилно, а шта ненасилно деловање. Нове технологије у ратовању, као што су биолошко и аутономно оружје („роботи – убице”), постају доступне не само државама већ и недржавним актерима и терористичким организацијама. Ови трендови ће ојачати у 2018. години, и као последица тога доћи ће до не само повећања броја конфликта и отежавања политичких и мирољубивих решења, већ ће систематски уништавати друштвену кохезију и доводити у питање легитимитет самих држава и њихових институција. ■

Аутор је високи службеник Уједињених нација у пензији

Пуџин, Трамп, Ун – игре моћи и сирџења

ОДБРАНА

